

Magdalena Zwolińska-Ligaj

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA OBSZARACH PRZYRODNICZO CENNYCH WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO¹

*ENTREPRENEURSHIP IN THE RURAL ECOLOGICALLY VALUABLE AREAS
OF THE LUBELSKIE PROVINCE*

Słowa kluczowe: obszary przyrodniczo cenne, przedsiębiorczość, przedsiębiorstwa proprzyrodnicze

Key words: ecologically valuable areas, entrepreneurship, pro natural businesses

Abstrakt. Celem badań była charakterystyka podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarach wiejskich województwa lubelskiego, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów przyrodniczo cennych. Wykorzystano dane statystyki publicznej i poddano analizie porównawczej stan i strukturę podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarach najcenniejszych ekologicznie oraz pozostałych. Podjęto także problematykę przedsiębiorczości opierającej się na zasobach przyrodniczych obszarów wiejskich. Obszary przyrodniczo cenne województwa lubelskiego w stosunku do pozostałych obszarów wiejskich regionu charakteryzują się większym nasyceniem podmiotami gospodarczymi, co uznać należy za pozytywne zjawisko, będące efektem wykorzystania zasobów naturalnych w procesach rozwoju lokalnego. Z uwagi jednak na istnienie wielu ograniczeń rozwojowych istnieje potrzeba wsparcia przedsiębiorstw wykorzystujących potencjał przyrodniczy tych obszarów zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Wstęp

Uwarunkowania środowiska przyrodniczego stanowią istotną i niejednoznaczną determinantę rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym przedsiębiorczości, szczególnie w przypadku obszarów cennych przyrodniczo. Istnienie tych terenów traktować można zarówno jako stymulantę, jak i destymulantę lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przemian cywilizacyjnych lokalnych społeczności [Czaja, Becla 2007]. Jednak to, czy będą one stanowiły czynnik czy barierę rozwoju, w dużej mierze zależy od nastawienia tych społeczności, ich wiedzy i świadomości ekologicznej [Legutko-Kobus 2011].

Często istnienie obszarów przyrodniczo cennych oceniane jest wyłącznie w kontekście barier rozwojowych, bez dostrzegania tego, że ograniczenia wpływają na rozwój określonych kierunków, a nie na ograniczenie rozwoju w ogóle [Legutko-Kobus 2011]. Zauważyć także należy, że zasoby i walory środowiska przyrodniczego obszarów przyrodniczo cennych stanowią mogą czynnik rozwoju dopiero, gdy stają się użyteczne – są wykorzystywane w działaniach społecznych i gospodarczych [Leszczyński 2011]. Potencjał środowiska przyrodniczego obszarów przyrodniczo cennych może przyczynić się do rozwoju społecznego i gospodarczego wtedy, gdy podejmowane na jego bazie działania oparte będą na zasadach trwałości – samopodtrzymywania – zrównoważenia [Czaja, Becla 2007]. Na bazie kapitału przyrodniczego można więc i należy w odpowiedni, niezagrażający środowisku przyrodniczemu sposób, kształtować kapitał ekonomiczny i społeczny.

Na obszarach przyrodniczo cennych, przy założeniu przestrzegania zasad zrównoważonego rozwoju, działalność gospodarczą mogą prowadzić firmy proekologiczne, a także inne organizacje, których celem będzie dbałość o zachowanie i ochronę środowiska naturalnego [Białoń 2011]. Szczególnym rodzajem takich podmiotów, pożądanym na obszarach przyrodniczo cennych, są

¹ Niniejsze opracowanie oraz wykorzystane w nim wyniki badań nad cennością ekologiczną obszarów wiejskich województwa lubelskiego przygotowano w ramach projektu badawczego nr 2011/01/D/HS4/03927 pt. *Ekologiczne uwarunkowania i czynniki rozwoju funkcji gospodarczych na obszarach przyrodniczo cennych województwa lubelskiego* finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki.

przedsiębiorstwa przyjazne bioróżnorodności, charakteryzujące się wysokim stopniem zależności od bioróżnorodności odnoszącym się do jego głównej działalności i przyczyniające się bezpośrednio do ochrony bioróżnorodności przez swoje kluczowe działania [Poradnik na rzecz... 2008]. Przedsiębiorstwa takie mogą działać w następujących sektorach: podstawowa produkcja surowców pierwotnych w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie oraz ich przetwórstwo, pozyskiwanie i przetwórstwo pierwotnych surowców naturalnych, turystyka, odnawialne źródła energii, zarządzanie krajobrazu, gospodarka wodna [Tederko 2010].

Celem pracy była charakterystyka podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarach wiejskich województwa lubelskiego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów przyrodniczo cennych.

Materiał i metodyka badań

Analizie porównawczej poddano stan i strukturę podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarach ekologicznie najcenniejszych oraz pozostałych. W pracy podjęto także problematykę przedsiębiorczości opierającej się na zasobach przyrodniczych obszarów wiejskich.

Do wyodrębnienia najcenniejszych ekologicznie gmin wykorzystano wyniki badania cenności ekologicznej obszarów wiejskich województwa lubelskiego zrealizowanego przez Guzal-Dec [2013]. Cenność ekologiczną w badaniu uzależniono od: mocy ekologicznej rodzaju formy użytkowania, zanieczyszczenia środowiska i stopnia zdegradowania poszczególnych elementów środowiska oraz stopnia zachowania naturalnych elementów środowiska i określono ją z wykorzystaniem wskaźnika Perkalá. Gminy wiejskie (171) i obszary wiejskie gmin miejsko-wiejskich (22) województwa lubelskiego na podstawie wartości wskaźnika E_i podzielono na pięć klas. W klasie pierwszej znalazło się 21 ekologicznie najcenniejszych jednostek terytorialnych, dla których wartość wskaźnika ukształtowała się następująco: $E_i \geq x + s$; gdzie: x – średnia, s – odchylenie standardowe.

Charakterystykę zjawiska przedsiębiorczości oparto na danych Banku Danych Lokalnych (BDL) GUS o podmiotach gospodarczych funkcjonujących na obszarach wiejskich regionu w 2011 r. oraz bazie danych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego (WUS) w Lublinie o podmiotach gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON, których siedziba znajduje się na terenie gmin wiejskich i obszarów wiejskich w gminach miejsko-wiejskich województwa lubelskiego według stanu na 31.10.2012 r.

Wyniki badań

Natężenie zjawiska przedsiębiorczości na 21 obszarach województwa lubelskiego ekologicznie najcenniejszych jest większe niż na pozostałych, mniej cennych pod względem ekologicznym obszarach wiejskich regionu oraz przekracza średnie obliczone dla całości obszarów wiejskich. (tab. 1)

W celu weryfikacji istotności statystycznej obserwowanych różnic w zakresie wartości wskaźników nasylenia przedsiębiorczością na obszarach ekologicznie najcenniejszych i pozostałych zastosowano test nieparametryczny U Manna Whitney'á dla prób niezależnych. Wyniki testu ujawniły statystyczną istotność różnic w wartości wskaźników w analizowanych dwóch grupach gmin w przypadku zmiennych: podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności (średnia wartość wskaźnika na najcenniejszych ekologicznie obszarach wyniosła 509,1, a na pozostałych – 463,2), jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności (odpowiednio – 52,6 i 44,3) oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym (odpowiednio – 6,5 i 5,9).

Przy interpretacji ujawnionych różnic w zakresie natężenia zjawiska przedsiębiorczości uwzględnić należy, że w grupie obszarów najcenniejszych 23,8% stanowiły obszary wiejskie gmin miejsko-wiejskich, w których przypadku ośrodek miejski mógł oddziaływać pozytywnie na warunki rozwoju lokalnej przedsiębiorczości (w grupie obszarów mniej cennych – tylko 10,5%), jednak takiego wpływu nie potwierdzono. Po odrzuceniu z analizy obszarów wiejskich gmin miejsko-wiejskich test U Manna Whitney'á na ponownie ujawnił statystyczną istotność różnic w przypadku zmiennej – podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności (średnia wartość wskaźnika na najcenniejszych ekologicznie obszarach wyniosła 521,1, a na pozostałych – 468,5).

Tabela 1. Wartości wybranych wskaźników odzwierciedlających nasycenie przedsiębiorczością przyrodniczo cennych obszarów województwa lubelskiego i pozostałych w 2011 r.

Table 1. Values of selected indicators reflecting the saturation of ecologically valuable areas with entrepreneurship in the lubelskie and other provinces in 2011

Wskaźniki/Indicators	Wartości wskaźników dla obszarów wiejskich/Values of indicators of rural areas		
	ekologicznie cennych/ ecologically valuable	pozostałych/other	ogółem/ total
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności/ Entities registered in the REGON register per 10 thousand people	517,2	492,9	494,9
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności/ Entities newly registered in the REGON register per 10 thousand people	49,0	48,4	48,4
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności/ Entities removed from the REGON register per 10 thousand people	55,3	47,2	47,9
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym/ Natural persons conducting economic activity per 100 people of working age	6,8	6,4	6,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Source: own calculation on the base of CSO Local Data Bank

Spśród podmiotów na obszarach wiejskich województwa lubelskiego ujętych w rejestrze REGON niemal wszystkie (89,6%) miały status aktywnych, prowadzących działalność. Podmioty nieaktywne, z zawieszoną działalnością stanowiły 8,8% ogółu, te zaś z zakończoną działalnością, ale niewy rejestrowane – 0,7%. Dominującą formą własności była własność krajowych osób fizycznych (83,6%), pozostałe stanowiły: prywatna krajowa pozostała (10,8%) oraz samorządowa (4,7%). Podmioty będące własnością zagranicznych jednostek stanowiły jedynie 0,3% ogółu.

Wśród podstawowych form prawnych dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (77,9%), następnie osoby prawne (11,8%) oraz jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej (10,3%). Podmioty bez szczególnej formy prawnej stanowiły 78,2% ogółu, a wśród pozostałych były: spółki cywilne (4,4%), z o.o. (2,2%), stowarzyszenia (5,5%) oraz gminne samorządowe jednostki organizacyjne (2,9%).

Analizowany obszar, zgodnie z ogólną tendencją, zdominowany był przez podmioty o liczbie pracujących nieprzekraczającej 9 osób – stanowiły one 95,3% ogółu podmiotów, natomiast małe podmioty, o liczbie pracujących od 10 do 49 – 4,3%. Analiza struktury przedsiębiorstw uwzględniająca liczbę pracujących ujawniła większe rozdrobnienie w przypadku przyrodniczo cennych obszarów. Podmioty o zatrudnieniu z przedziału 0-9 na ekologicznie najcenniejszych obszarach stanowiły 95,8% ogółu względem 95,3% na obszarach pozostałych. W przypadku pozostałych klas wielkości zatrudnienia udziały wynosiły odpowiednio: w klasie zatrudnienia 10-49 osób – 3,9 i 4,3%, w przedziale zatrudnienia powyżej 249 osób, odpowiednio 0,3 i 0,4%.

Na obszarach najcenniejszych przyrodniczo w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 98,5% stanowiły podmioty z przedziału zatrudnienia 0-9 osób (na pozostałych – 97,2%), natomiast reprezentujące przedział zatrudnienia 10-49 osób – 1,3% (na pozostałych – 2,5%). W sekcji górnictwo na obszarach przyrodniczo cennych skala zatrudnienia wszystkich podmiotów nie przekroczyła 9 osób, natomiast na pozostałych obszarach udział podmiotów o zatrudnieniu 0-9 osób wyniósł 93%, a reprezentujących wielkość zatrudnienia 10-49 – 4,7%. W sekcji przetwórstwo przemysłowe na obszarach przyrodniczo cennych odnotowano nieznaczny, większy udział podmiotów z przedziału 0-9 w stosunku do pozostałych obszarów, odpowiednio 93,7% względem 92,8% oraz mniejszy udział podmiotów z przedziału 10-49 (odpowiednio 4,9 i 6,3%).

Analiza struktury podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON według sektorów ujawniła większy (o 5,9 p.p.) udział podmiotów reprezentujących sektor rolnictwa i przemysłu wraz z budownictwem oraz mniejszy (o 6,4 p.p.) udział usług, w tym głównie niższego rzędu, w przypadku obszarów najcenniejszych przyrodniczo w stosunku do pozostałych (tab. 2).

Tabela 2. Struktura podmiotów gospodarczych sektora prywatnego obszarów przyrodniczo cennych województwa lubelskiego i pozostałych według sektorów* w 2012 r.

Table 2. Structure of businesses in ecologically valuable areas of the lubelskie and other provinces by sectors in 2012

Sektory/Sectors	Struktura podmiotów gospodarczych obszarów wiejskich/Structure of businesses in rural areas [%]		
	ekologicznie cennych/ ecologically valuable	pozostałych/ other	ogółem/ total
Rolniczy/Agricultural	8,2	6,3	6,5
Przemysłowy (z budownictwem)/Industrial (including construction)	30,9	26,9	27,1
Usług niższego rzędu/Lower-level services	40,0	44,2	43,8
Usług wyższego rzędu/Higher level services	17,0	19,2	18,9

* bez sekcji O, T i U PKD

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych WUS w Lublinie

Source: own calculation on the base of RSO Data Bank in Lublin

Tabela 3. Struktura podmiotów gospodarczych obszarów przyrodniczo cennych województwa lubelskiego i pozostałych według wybranych sekcji PKD w 2012 r.

Table 3. Structure of businesses in ecologically valuable areas of the lubelskie and other provinces by selected PKD sections in 2012

Sektory/Section	Struktura podmiotów gospodarczych obszarów wiejskich/Structure of businesses in rural areas [%]		
	ekologicznie cennych/ ecologically valuable	pozostałych/ other	ogółem/ total
Budownictwo/Building industry	17,0	16,0	17,1
Przetwórstwo przemysłowe/Manufacturing	13,3	9,9	10,2
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo/ Agriculture, forestry, hunting and fishing	8,2	6,3	6,5
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi/Activities connected with accommodation and food service	2,7	2,1	2,2
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją/ Cultural activities, entertainment and recreation	2,1	2,1	2,1
Handel i naprawy/Trade and repair	26,3	28,1	27,9
Transport i gospodarka magazynowa/Transportation and storage	5,9	8,2	8,0
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa/Financial and insurance activities	1,8	2,1	2,1
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości/ Activities related to real estates	0,7	1,2	1,1
Górnictwo i wydobywanie/Mining and quarrying	0,1	0,3	0,2

Objaśnienia: szarym kolorem zaznaczono sekcje posiadające większy udział w strukturze podmiotów gospodarczych na obszarach ekologicznie cennych lub pozostałych/Explanations: gray color indicates sections having a larger share in the structure of businesses in ecologically valuable areas or other provinces

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych WUS w Lublinie

Source: own calculation on the base of RSO Data Bank in Lublin

Po uwzględnieniu reprezentacji poszczególnych sekcji PKD, można dostrzec różnice w strukturze branżowej podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich zaliczonych do kategorii ekologicznie najcenniejszych i pozostałych. Różnice polegające na większym udziale wybranych branż w przypadku obszarów cennych przyrodniczo mogą mieć związek z różnorodnymi możliwościami wykorzystywania zasobów środowiska przyrodniczego danego obszaru przez przedsiębiorstwa

Tabela 4. Struktura przedsiębiorstw obszarów przyrodniczo cennych województwa lubelskiego i pozostałych, reprezentujących wybrane rodzaje działalności bazujących na zasobach naturalnych i mogących się potencjalnie przyczynić do ich ochrony w 2012 r.

Table 4. Structure of businesses in ecologically valuable areas of the lubelskie and other provinces, representing the selected types of activities based on natural resources and that could potentially contribute to their protection in 2012

Rodzaje działalności proprzyrodniczej/ <i>Types of pro natural activities</i>	Struktura przedsiębiorstw obszarów wiejskich/ <i>Structure of businesses in rural areas</i>			
	ekologicznie cennych/ <i>ecologically valuable</i>		pozostałych/ <i>other</i>	
	udział/ <i>share [%]</i>	liczba/ <i>number</i>	udział/ <i>share [%]</i>	liczba/ <i>number</i>
Przetwórstwo surowca drzewnego, produkcja na jego bazie/ <i>Timber processing, production on the basis of it</i>	6,6	320	2,9	1545
Gospodarka leśna i jej obsługa, łowiectwo, pozyskanie dziko rosnących produktów leśnych/ <i>Forest management and its handling, hunting, gathering wild-growing forest products</i>	3,9	189	1,1	589
Turystyka, obiekty zakwaterowania/ <i>Tourism, accommodation facilities</i>	0,7	36	0,2	149
Działalność obszarów i obiektów ochrony przyrody, ogrodów botanicznych i zoologicznych, zagospodarowanie terenów zieleni/ <i>Activity of nature reserves and facilities, botanical and zoological gardens, development of green areas</i>	0,4	20	0,4	181
Górnictwo, produkcja na bazie pozyskanego surowca/ <i>Mining, production based on collected material</i>	0,3	17	0,3	164
Przetwórstwo surowców rolnych, produkcja artykułów spożywczych/ <i>Processing of agricultural raw materials, manufacture of food products</i>	0,2	12	0,2	149
Gospodarka odpadami, inne działania na rzecz środowiska/ <i>Waste management and other pro natural activities</i>	0,1	6	0,1	98
Chów i hodowla zwierząt, ryb/ <i>Raising animal, fish</i>	0	5	0,1	97
Edukacja, badania naukowe/ <i>Education, science</i>	0,0	3	0,1	63
Pozyskanie energii/ <i>Energy gain</i>	0	2	0,1	34
Transport wodny/ <i>Water transport</i>	0	1	0	1
Pozyskanie i przetwórstwo surowca do produkcji kosmetyków, leków, wyrobów farmaceutycznych, chemikaliów organicznych, olejków eterycznych, barwników i pigmentów/ <i>Acquisition and processing of raw materials for cosmetics, medicines, pharmaceuticals, organic chemicals, essential oils, dyes and pigments</i>	0	0	0	18
Ogółem/ <i>Total</i>	12,2	611	5,5	3088

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych WUS w Lublinie
Source: own calculation on the base of RSO Data Bank in Lublin

i dotyczą takich branż, jak: budownictwo, przetwórstwo przemysłowe, rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi.

W przypadku takich rodzajów działalności, jak finansowa i ubezpieczeniowa, związana z obsługą rynku nieruchomości, górnictwem i wydobywaniem, handlem i naprawami, transportem i gospodarką magazynową ich mniejszy udział na obszarach cennych ekologicznie wynikać może z ograniczeń rozwojowych, jakim na obszarach przyrodniczo cennych podlegać mogą te działalności. Do ograniczeń wpływających bezpośrednio na rozwój gospodarczy obszarów cennych przyrodniczo zaliczyć należy m.in. ograniczenia tradycyjnych form gospodarowania, inwestycji budowlanych i infrastrukturalnych oraz inwestycji pod usługi, ograniczenia w użytkowaniu technik i środków oraz w zmianie komponentów środowiska przyrodniczego [Czaja, Becla 2007] (tab. 3).

Obszary przyrodniczo najcenniejsze, w porównaniu z pozostałymi, cechuje także większe nasycenie podmiotami reprezentującymi sekcje, których podstawę rozwoju stanowią mogą lokalne zasoby naturalne. Średnie wartości wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 10 000 mieszkańców danego obszaru na obszarach ekologicznie najcenniejszych były znacznie większe w stosunku do pozostałych w przypadku sekcji: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (odpowiednio: 43,1 względem 30,5), przetwórstwo przemysłowe (62,6 względem 40,6), budownictwo (81,4 względem 70,1) czy też działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (14,6 względem 10,3).

Bazując na wyodrębnionych przez Tederko [2010] 40 klasach działalności gospodarczych (według PKD) opierających się na zasobach naturalnych i mogących wywierać pozytywny wpływ na stan środowiska przyrodniczego (branże potencjalnie proprzyrodnicze), dokonano oceny istniejącego potencjału tych branż na omawianych obszarach wiejskich. Z analiz wynika, że branże proprzyrodnicze, reprezentowane przez 12,2% podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON miały większy o 6,7 p.p. udział w strukturze branżowej podmiotów w przypadku obszarów przyrodniczo najcenniejszych w porównaniu do pozostałych obszarów (tab. 4).

W przypadku obszarów najcenniejszych przyrodniczo najwięcej podmiotów reprezentowało działalności związane z przetwórstwem surowca drzewnego oraz działalności produkcyjne oparte na przetworzonym surowcu drzewnym (np. wyroby tartaczne, stolarskie i ciesielskie, meble, opakowania). Druga grupa działalności (najliczniej reprezentowana), była związana z gospodarką leśną (z wyłączeniem pozyskiwania drewna), działalnością usługową dotyczącą leśnictwa, łowiectwa i pozyskiwania dziko rosnących produktów leśnych. W przypadku obszarów przyrodniczo cennych charakterystyczny był także większy udział podmiotów gospodarczych reprezentujących funkcję turystyki i rekreacji (podmioty oferujące zakwaterowanie, atrakcje turystyczne, podmioty organizujące turystykę).

Na badanych obszarach znikomy był udział innych branż, w których przypadku reprezentujące je podmioty, realizując działalność zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju mogą spełniać kryterium przedsiębiorstw proprzyrodniczych. Wydaje się, że na analizowanych terenach, w tym przede wszystkim tych najcenniejszych przyrodniczo, istnieje niewykorzystany potencjał rozwoju działalności, takich jak: chów i hodowla wybranych gatunków zwierząt i ryb, przetwórstwo surowców rolnych, pozyskanie źródeł energii niewyczerpywalnej, działania z zakresu edukacji ekologicznej czy realizacji badań naukowych, pozyskanie różnego rodzaju surowców mogących znaleźć zastosowanie w przemyśle, np. farmaceutycznym i kosmetycznym.

Podsumowanie

Obszary przyrodniczo cenne województwa lubelskiego w stosunku do pozostałych obszarów wiejskich regionu, których potencjał ekologiczny oszacowany został na niższym poziomie, charakteryzuje większe nasycenie podmiotami gospodarczymi, co uznać należy za pozytywne zjawisko, będące efektem wykorzystania zasobów naturalnych w procesach rozwoju lokalnego. Zasoby naturalne obszarów cennych ekologicznie dosyć istotnie na tle pozostałych, mniej cennych pod względem ekologicznym obszarów sprzyjają rozwojowi podstawowych dziedzin działalności takich, jak rolnictwo i leśnictwo, związanych z pozyskaniem surowca oraz działalności produkcyjnych opartych na jego przetwarzaniu.

Wydaje się, że w przyszłości dążyć należy do bardziej wszechstronnego wykorzystywania potencjału ekologicznego obszarów przyrodniczo najcenniejszych przez promocję różnorodnych kierunków rozwoju przedsiębiorczości. Możliwości rozwijania przedsiębiorczości na obszarach przyrodniczo cennych tkwią w wielu aspektach, w tym w sferze przyrodniczej, technicznej, produkcyjnej i usługowej [Liro, Tederko 2011].

Z uwagi na istnienie wielu ograniczeń rozwojowych w przypadku przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarach cennych, do których należą m.in. brak wiedzy na temat możliwości rozwoju przedsiębiorczości, brak wyspecjalizowanych usług doradczych, informacyjnych i innych form wsparcia oraz niska zdolność kredytowa [*Benchmarking instytucji...2011*], istnieje potrzeba wsparcia przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarach przyrodniczo cennych, wykorzystujących potencjał przyrodniczy tych obszarów zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Literatura

- Benchmarking instytucji i struktur wspierających działalność małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach naturalnych*. 2011: Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie, materiały przygotowane w ramach projektu „Projekt B2N”, s. 40-41.
- Białoń L. 2011: *Przedsiębiorstwo proekologiczne jako forma gospodarowania na obszarach przyrodniczo cennych*, [W:] B. Powichrowska (red.), *Przedsiębiorstwo w warunkach zrównoważonej gospodarki opartej na wiedzy*, Wyd. WSE w Białymstoku, Białystok, s. 183.
- Czaja S., Becla A. 2007: *Podstawy procesów gospodarowania*, Wyd. AE im. O. Langego we Wrocławiu, Wrocław, s. 369-375.
- Guzal-Dec D. 2013: *Przestrzenne zróżnicowanie cenności ekologicznej obszarów wiejskich województwa lubelskiego*, Rocz. Nauk. SERiA, t. XV, z. 4.
- Legutko-Kobus P. 2011: *Uwarunkowania przyrodnicze w gospodarce regionalnej i lokalnej – czynnik czy bariera rozwoju*, [W:] Z. Strzelecki (red.), *Gospodarka regionalna i lokalna w Polsce. Czynniki i bariery*, OW SGH w Warszawie, Warszawa, s. 194.
- Leszczyński Z. 2011: *Przedsiębiorstwa w rozwoju regionalnym*, [W:] M. Strużycki (red.), *Przedsiębiorstwo, Region, Rozwój*, Difin, Warszawa, s. 243-244.
- Liro A., Tederko Z. 2011: *Potencjalne kierunki rozwoju przedsiębiorczości na obszarach cennych przyrodniczo*, [W:] A. Boltromiuk, M. Kłodziński (red.), *Natura 2000 jako czynnik zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich regionu Zielonych Płuc Polski*, Problemy rozwoju wsi i rolnictwa, IRWiR PAN, Warszawa, s. 309-314.
- Poradnik na rzecz opracowania i wdrażania programu projektów inwestycyjnych przyjaznych bioróżnorodności*. 2008: RSPB, s. 13.
- Tederko Z. 2010: *Ochrona bioróżnorodności w działalności przedsiębiorstw. Realizacja unijnej inicjatywy Biznes i Różnorodność*, Materiały Posiedzenia Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 20 maja 2010 r. w Warszawie, s. 9.

Summary

The aim of this paper is to characterize business entities operating in the rural areas of the lubelskie province with particular emphasis on valuable natural areas. On the basis of statistical local data bank, comparative analysis of the structure and state of business entities operating in ecologically valuable and other areas was conducted. Areas of natural value in the Lublin province, compared to other rural areas of the region, are characterized by greater density of business operators, which should be considered a positive issue result in the use of natural resources in the process of local development. However, due to the existence of many developmental constraints there exists the need to support enterprises using the natural potential of these areas in accordance with the principle of sustainable development.

Adres do korespondencji
dr inż. Magdalena Zwolińska-Ligaj
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
ul. Sidorska 95/97
21-500 Biała Podlaska
tel. 606 374 521
e-mail: m.zwolinska-ligaj@dydaktyka.pswbpl